

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Kodeks cywilny z 23 IV 1964 r. (Dz. U. Nr 16, poz. 93).

Art. 120 § 1. Na skutek uprawomocnienia się wyroku ustalającego odpowiedzialność za przyszłe szkody bieg terminu przedawnienia — roszczeń odszkodowawczych wynikłych po wydaniu tego wyroku — nie rozpoczyna się w świetle art. 120 § 1 k.c. przed wystąpieniem określonej szkody. (III PRN 2/72 z 17 II 1972 r.).

Art. 206. „Małżonek, który nie zamieszkuje w mieszkaniu stanowiącym przedmiot spółdzielczego prawa do lokalu wchodzącego w skład wspólności ustawowej, nie może od chwili rozwodu domagać się na podstawie art. 206 k.c. dopuszczenia do współposiadania tego mieszkania z drugim małżonkiem; swoich praw z tytułu wspólności lokalu może dochodzić w postępowaniu o podział majątku wspólnego”. (Uchwała III CZP 16/72 z 31 III 1972 r.).

Art. 229 § 1. „Posiadacz nieruchomości, który dokonał na niej nakładów, nie może po upływie terminu przedawnienia przewidzianego w art. 229 § 1 k.c. dochodzić ich równowartości na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu”. (Uchwała III CZP 22/72 z 11 V 1972 r.).

Art. 412. W przypadku zaistnienia przesłanek z art. 412 k.c. Sąd nie może od razu wydać wyroku zaocznego oddalającego powództwo, ale powinien odroczyć rozprawę i stosownie do art. 197 k.p.c. o toczącym się procesie zawiadomić prokuratora oraz właściwy organ do spraw finansowych. (III CRN 539/71 z 18 II 1972 r.).

Art 412. Kupno-sprzedaż zagranicznych środków płatniczych w zamiarze osiągnięcia korzystnej różnicy na ich kursie jest transakcją z chęci zysku, godzącą w interesy gospodarki narodowej. Świadczenie spełnione w wykonaniu takiej czynności prawnej, mającej cel sprzeczny z ustawą ulega przepadkowi z mocy samego prawa na rzecz Skarbu Państwa w trybie art. 412 k.c. (III CRN 542/71 z 22 II 1972 r.).

Art. 440. Art. 440 dotyczy stosunków tylko między osobami fizycznymi, nie może być stosowany do roszczeń jednostek gospodarki społecznej w drodze analogii. Nie wyłącza to jednak oceny roszczenia odszkodowawczego takiej jednostki pod kątem art. 5 k.c. (I CR 12/71 z 7 I 1972 r.).

Art. 442. „Do roszczeń z tytułu wypadku spowodowanego przez pojazd mechaniczny w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 kwietnia 1968 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. Nr 15, poz. 89) dochodzonych przeciwko Państwowemu Zakładowi Ubezpieczeń z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej nie mają zastosowania terminy z art. 11 ust. 3 i art. 12 ustawy z dnia 2 grudnia 1958 r. o ubezpieczeniach majątkowych i osobowych (Dz. U. Nr 72, poz. 357); roszczenia z tego tytułu przedawniają się w terminach przewidzianych w art. 442 k.c.”. (Uchwała III CZP 21/72 z 18 V 1972 r.).

Art. 526. „Osoba, która przed dniem 4 listopada 1971 r. nabyła bez zachowania formy aktu notarialnego gospodarstwo rolne, co do którego właściwy do spraw rolnych organ prezydium powiatowej rady narodowej stwierdził nabycie przez nią własności na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250), odpowiada z mocy art. 526 k.c. solidarnie ze zbywcą za jego zobowiązanie związane z prowadzeniem tego gospodarstwa, jeżeli w chwili zawarcia nieformalnej umowy wiedziała o tym zobowiązaniu”. (Uchwała III CZP 37/72 z 16 VI 1972 r.).

Art. 631. Art. 631 k.c. obejmuje sytuację, gdy umowa nie została w całości wykonana, kiedy zatem istnieje jeszcze możliwość odstąpienia od niej. Nie reguluje natomiast on sytuacji, gdy umowa została już wykonana. Nie oznacza to jednak tego, aby kontrahent miał obowiązek w każdym takim wypadku zapłaty wynagrodzenia według nowych cen lub stawek. Żądanie znacznie wyższego wynagrodzenia niż przewidywano to w chwili zawierania umowy mogłoby stanowić — stosownie do okoliczności — nadużycie prawa w rozumieniu art. 5 k.c. (II CR 677/71 z 10 II 1972 r.).

Art. 907 § 2. „1. Zmiana stosunków” w rozumieniu art. 907 § 2 k.c. musi być istotna i to taka, której sąd w wyroku lub strony w ugodzie nie przewidziały albo nawet przewidziały, lecz inaczej, o innej treści. Pojęcie „stosunków” jest ujęte w sposób ogólny i nie pozwala dlatego na wyłączenie z nich wszelkich okoliczności, od których zależy wysokość i czas trwania renty odszkodowawczej. Do nich zatem należy także zaliczyć awansowe możliwości poszkodowanego, jakimi objęty byłby pracownik, gdyby nie doznał ograniczenia w zdolności do pracy w następstwie wypadku przy pracy lub choroby zawodowej.

2. W świetle art. 907 § 2 k.c. sąd jest władny uwzględnić także okoliczności, od których uzależniona jest wysokość i czas trwania renty, jakie już istniały lub też mogły być przewidziane w ugodzie czy przy wyrokowaniu, lecz wówczas były pominięte, jeżeli nastąpiła od tego czasu zmiana co najmniej jednego elementu, od którego uzależnione były w poprzednim wyroku lub ugodzie wysokość i czas trwania renty. (II PR 48/72 z 15 IV 1972 r.).

Art. 913. „Dożywotnie świadczenia w naturze orzeczone zamiast spłat w postawieniu orzekającym o dziale spadku, mogą być zamienione na rentę (art. 913 k.c.)”. — Uchwała III CZP 42/72 z 7 VI 1972 r.).

Art. 956. „Może być świadkiem testamentu osoba nie mogąca czytać i pisać w języku, w którym spadkodawca sporządził testament, jeżeli ona może czytać i pisać w innym języku oraz włada językiem, w którym testament został sporządzony”. (Uchwała III CZP 11/72 z 21 IV 1972 r.).

Art. 959 w zw. z art. 1048. „Spadkobierca ustawowy, który zrzekł się przez umowę z przyszłym spadkodawcą dziedziczenia po nim, może dziedziczyć po tym spadkodawcy na podstawie sporządzonego przez niego testamentu”. (Uchwała III CZP 26/72 z 15 V 1972 r.).

Art. 968. Ustalenie wysokości obciążającego spadkobiercę gospodarstwa rolnego zapisu, którego przedmiotem jest kwota pieniężna stanowiąca równowartość określonej ilości gruntu według cen rynkowych, następuje z reguły według kryteriów wskazanych w testamencie, a nie według przepisów dotyczących sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych, również wtedy, gdy obciążony zapisem spadkobierca w wyniku zniesienia współwłasności albo działu spadku otrzymał spłatę w zamian za przysługujący mu udział. (Uchwała III CZP 31/72 z 16 VI 1972 r.).

Kodeks rodzinny i opiekuńczy z 25 II 1964 r. (Dz. U. Nr 9, poz. 59).

Art. 21. „Także w wypadku zerwania pożycia małżeńskiego niewinny małżonek ma w stosunku do drugiego roszczenia z art. 27 k.r.o. o zaspokojenie potrzeb rodziny według zasady równej stopy życiowej”. (Uchwała III CZP 43/72 z 7 VI 1972 r.).

Art. 86. Prokurator nie może w sprawie o zaprzeczenie ojcostwa wstąpić do sprawy w charakterze powoda działającego na podstawie art. 86 k.r.o. w miejsce powoda, który wytoczył powództwo o zaprzeczenie ojcostwa po upływie terminu przewidzianego w art. 63 k.r.o. W takim wypadku wchodzi w grę tylko możliwość wytoczenia odrębnego procesu przez prokuratora (art. 86 k.r.o.) jeżeli uzna on, że zachodzą przesłanki zawarte w art. 7 k.p.c. (II CR 663/71 z 10 II 1972 r.).

Prawo autorskie z 10 VII 1952 r. (Dz. U. Nr 34, poz. 234).

Art. 18 pkt 1 oraz art. 21 § 1. Zakres przedrukowywania fragmentów cudzych prac autorskich i sposób wskazywania źródeł jest normowany przez przepisy prawa autorskiego (art. 18 pkt 1, 21 § 1), a nie przez stosowane w praktyce zwyczaje. Wymaganiu wyraźnego wymienienia źródła, z którego pochodzi fragment cudzego dzieła (art. 21 § 1 prawa autorskiego), nie czyni zadość wymienienie tego dzieła w zestawieniu literatury bez jakiegokolwiek wyjaśnienia ani zasady ani stopnia wykorzystania tego dzieła, a w szczególności bez wskazania, że dokonano z niego przedruku określonej części. (I CR 191/71 z 29 XII 1971 r.).

Prawo o aktach stanu cywilnego z 8 VI 1955 r. (Dz. U. Nr 25, poz. 151).

Art. 46 ust. 1. „W postępowaniu o zwolnienie cudzoziemca od przedstawienia dowodu zdolności do zawarcia małżeństwa Sąd obowiązany jest oceniać zdolność cudzoziemca do zawarcia małżeństwa nie tylko w świetle jego prawa ojczystego, ale również z punktu widzenia zgodności tego prawa z podstawowymi zasadami porządku prawnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”. (Uchwała III CZP 34/72 z 22 VI 1972 r.).

Ustawa z 22 IV 1959 r. o utrzymaniu czystości i porządku w miastach i osiedlach (Dz. U. Nr 27, poz. 167).

Art. 1. Obowiązkom rad narodowych, wynikającym z art. 1 ustawy z dnia 22 IV 1959 r. o utrzymaniu czystości i porządku w miastach i osiedlach (Dz. U. Nr 27, poz. 167) nie czyni zadość wezwanie raz do roku właścicieli (zarządców) nieruchomości do odśnieżania chodników i jezdni i zabezpieczenia ich przed gołoledzią. Rada narodowa powinna bowiem sprawować kontrolę nad przestrzeganiem przez właścicieli (zarządców) nieruchomości powyższego obowiązku.

Kontrola nie musi nosić charakteru stałego, powinna jednak być na tyle efektywna, aby właściciele (zarządcy) nieruchomości zdawali sobie sprawę z zakresu ciężących na nich z mocy art. 4 ustawy obowiązków i wynikającej stąd odpowiedzialności. (II CR 572/71 z 2 II 1972 r.).

Ustawa z 11 II 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach (Dz. U. Nr 12, poz. 61).

Art. 150 § 1. Wystąpienie spadkobiercy w terminie określonym w art. 150 § 1 zd. 1 ustawy o spółdzielniach i ich związkach z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku nie wystarcza do zachowania przez spadkobiercę członka prawa do lokalu, chyba że spadkobierca zgłosi w powyższym terminie wniosek o przyjęcie go w poczet członków spółdzielni. (I CR 557/71 z 4 II 1972 r.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 1 XII 1961 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń następstw nieszczęśliwych wypadków i odpowiedzialności cywilnej z ruchu pojazdów mechanicznych (Dz. U. Nr 55, poz. 311).

§ 16. W myśl § 16 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 1961 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń następstw nieszczęśliwych wypadków i odpowiedzialności cywilnej z ruchu pojazdów mechanicznych (Dz. U. Nr 55, poz. 311), zakład ubezpieczeń nie odpowiada z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone osobom bliskim posiadaczowi pojazdu mechanicznego przed dniem 1 stycznia 1968 r. także wtedy, gdy osoba bliska nie zamieszkiwała z posiadaczem pojazdu i nie prowadziła z nim wspólnego gospodarstwa domowego. (II CR 8/72 z 16 III 1972 r.).

Ustawa z 26 XI 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250).

Art. 1 ust. 1 w zw. z art. 3. „W wypadku, gdy po faktycznym podziale nieruchomości rolnej przez spadkobierców udział jednego z nich uległ przypadkowi (konfiskacie) na rzecz Skarbu Państwa przepis art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250) nie ma zastosowania (art. 3 powołanej ustawy). — (Uchwała III CZP 19/72 z 20 IV 1972 r.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 23 XII 1971 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 37, poz. 332).

§ 1 ust. 3. „§ 1 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23/12 1971 r. zmieniający rozporządzenie w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz. U. nr 37 poz. 332) nie zmienia sytuacji prawnej tych spadkobierców, którzy w chwili otwarcia spadku zachowali prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego na tej podstawie, że prowadzili własne gospodarstwo rolne o obszarze łącznym przekraczającym 0,2 ha — a mniejszym od 0,5 ha”, (Uchwała III CZP 17/72 z 10 V 1972 r.).

Kodeks postępowania cywilnego z 17 XI 1964 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 226; sprost.: Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113).

Art. 384. Wprawdzie — zgodnie z art. 384 k.p.c. — sąd rewizyjny może z urzędu rozpoznać sprawę na rzecz współuczestników, którzy wyroku nie zaskarżyli, jednakże nie dotyczy to sytuacji, gdy rewizja pozostałych uczestników okazuje się nieuzasadniona i podlega oddaleniu. W takiej sytuacji sąd rewizyjny nie może rozpoznać zarzutu braku legitymacji biernej po stronie współuczestnika, który wyroku nie zaskarżył, choćby zarzut ten w razie wniesienia przez niego samodzielnej rewizji musiał prowadzić do jej uwzględnienia.

Niedopuszczalne bowiem w myśl art. 384 k.p.c. byłoby oddalenie rewizji w stosunku do współuczestników, którzy zaskarżyli wyrok, a uchylenie wyroku w stosunku do współuczestnika nie wnoszącego rewizji. (II CR 606/71 z 26 I 1972 r.).

Art. 417. Nie można utożsamiać każdego naruszenia prawa z art. 368 k.p.c. z rażącym naruszeniem prawa, o którym mowa w art. 417 § 1 k.p.c., tak samo jak nie można zidentyfikować tych pojęć z pojęciem interesu Polskiej Rzeczypospolitej

Ludowej, o którym mowa w art. 417 § 1 i 421 § 2 k.p.c. Interes Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w rozumieniu tych przepisów oceniać należy w aspekcie zasad ustrojowych i celów naszego Państwa. Chodzić tu może o takie podstawowe zasady i cele, jak np. socjalistyczny ustrój gospodarczy, ochrona pracowników i osób niezdolnych do pracy, ochrona rodziny i dziecka, rozwój twórczości naukowej i wynalazczej, rozwój różnych form spółdzielczości, a wreszcie praworządność w działalności organów wymiaru sprawiedliwości.

Ważność naruszenia interesu PRL musi być przy tym donioślejsza od ważności, jaką państwo i prawo przywiązuje do stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych. (III CRN 471/71 z 19 I 1972 r.).

Art. 508 § 2. Na postanowienie sądu wojewódzkiego wyznaczające do rozpoznania sprawy „inny sąd” zamiast właściwego (art. 508 § 2 k.p.c.) nie przysługuje zażalenie. (I CZ 217/71 z 29 IV 1972 r.).

Art. 767 w zw. z art. 1046. „Jeżeli czynność komornika, polegająca na wprowadzeniu wierzyciela w posiadanie nieruchomości jest wadliwa, sąd powinien w trybie postępowania ze skargi na czynności komornika uchylić zaskarżoną czynność. Sąd nie może jednak w tym trybie zobowiązać wierzyciela do oddania nieruchomości dłużnikowi”. (Uchwała III CZP 24/72 z 4 V 1972 r.).

Art. 1146. Do uznania wyroku sądu zagranicznego orzekającego rozwód obywateli polskich, gdy jeden z małżonków ma miejsce zamieszkania w kraju, konieczne jest ustalenie, że małżonek pozostający za granicą przebywa tam z zamiarem stałego pobytu (art. 1146 § 1 ust. 2 w związku z art. 1100 § 2 k.p.c.).

Jeżeli wyrok sądu zagranicznego jest zaoczny, zgoda na jego uznanie nie zwalnia wnioskodawcy od przewidzianego w art. 1147 § 2 k.p.c. obowiązku złożenia zaświadczenia o należyтым doręczaniu wezwania pozwanemu.

Brak rozstrzygnięcia w zagranicznym wyroku rozwodowym o władzy rodzicielskiej i obowiązkach, o których mowa w art. 58 k.r.o., nie koliduje z podstawowymi zasadami porządku prawnego w PRL i nie stanowi przeszkody do uznania takiego wyroku (ICR. 4/72 z 8 III 1972 r.).

Przepisy wprowadzające kodeks postępowania cywilnego — ustawa z 17 XI 1964 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 297).

Art. XII. Pomimo zmienionego stanu prawnego nadal jest aktualna zasada prawna objęta uchwałą składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 1962 r. I CO 33/61 (OSNCP 1963 r., poz. 139), a w konsekwencji, że sprawy o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami nie należą do kategorii spraw ze stosunków rodzinnych w rozumieniu art. XII przep. wpraw. k.p.c. (III CRN 527/71 z 24 II 1972 r.).

*Opracował
Henryk Dąbrowski*

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO
W SPRAWACH ZE STOSUNKU PRACY
I O ZAOPATRZENIU EMERYTALNYM

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6).

Art. 5. Sprzątaczką, która w szkole, żłobku, świetlicy itp. wykonuje swą pracę osobiście w wymiarze określonym w art. 8 ust. 4 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, winna być zgodnie z § 4 zarządzenia Ministra Finansów z dnia 4 lipca 1955 r. (Mon. Pol. Nr 120, poz. 1536) opłacana z osobowego funduszu płac i jako pracownica zostać ubezpieczona przez gromadzką radę narodową. Ma ona prawo do świadczeń emerytalnych nawet gdyby została z nią zawarta umowa na niewłaściwym formularzu przewidzianym dla sprzątarek określonych w § 3 wspomnianego zarządzenia Ministra Finansów (wyrok z dnia 12 III 1971 r. III URN 2/71).

Art. 12. Jeżeli inwalidztwo spowodowane urazem trwa przez okres ponad 15 lat, niedopuszczalne było w świetle § 36 ust. 1, pkt 2 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 12 VIII 1968 r. w sprawie [...] zasad orzekania o inwalidztwie [...] (Dz. U. Nr 32, poz. 221) przeprowadzanie kontrolnych badań lekarskich przez K.I.Z., a w konsekwencji wynik takiego badania nie może mieć żadnych ujemnych skutków na uprawnienia rentowe. Nie byłoby bowiem logicznego uzasadnienia do zastosowania tego przepisu tylko do osób, które od 15 lat są inwalidami z innych przyczyn niż wypadek (wyrok z dnia 23 VI 1972 r. III URN 4/72).

Art. 97 - 105. Skoro od dnia 1 I 1968 r. ekwiwalent mieszkaniowy stał się świadczeniem emerytalnym, to organy rentowe i sądy ubezpieczeń społecznych nie mogą być związane co do prawa do tego świadczenia i jego wysokości ustaleniem administracji domów dokonanej na podstawie uchwały Nr 187 Rady Ministrów z dnia 20 VII 1965 r. w sprawie wprowadzenia przejściowego dodatku mieszkaniowego (Mon. Pol. Nr 43, poz. 239). Zresztą zgodnie z § 9 tej uchwały ustaleń w razie zmiany zarobków dokonuje płatnik dodatku (wyrok z dnia 8 VI 1971 r. III URN 7/71).

Prawo o sądach ubezpieczeń społecznych.

Art. 221, 270 i 276. Jeżeli Okręgowy Sąd zasięga opinii kilku biegłych sądowych różnych specjalności i uzyskuje oddzielne od nich opinie, powinien przeprowadzić dowód z łącznej opinii biegłych sądowych o specjalności odpowiednich do istniejących u osoby zainteresowanej schorzeń, którzy powinni ocenić, czy stwierdzone u tej osoby wszystkie schorzenia łącznie powodują inwalidztwo w rozumieniu art. 12 ustawy o p.z.e.... (wyrok z dnia 23 IV 1971 r. III URN 13/72).

Art. 225 § 1. Orzeczenia KIZ-ów, wydane w toku postępowania administracyjnego przed organem rentowym, podlegają ocenie sądów ubezpieczeń społecznych jak każdy inny dowód. Orzeczenia te nie wymagają sprawdzenia w trybie dowodu z opinii biegłych sądowych tylko wówczas, gdy zawierają wyczerpujący opis i rozpoznanie poparte dowodami z badań pomocniczych, a nadto są wyczerpująco i przekonująco uzasadnione. Jeżeli orzeczenia te nie odpowiadają powyższemu wymogom, zachodzi potrzeba przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych sądowych, gdyż orzeczenia te dotyczą kwestii wymagających wiadomości specjalnych (art. 270 prawa o s.u.s.). O potrzebie i celowości przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych sądowych decyduje całokształt okoliczności sprawy. Okoliczność, że orzeczenia Obwo-

dowej i Wojewódzkiej K.I.Z. są zgodne ze sobą, nie przesądza samo przez się o trafności tych orzeczeń i o niecelowości przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych sądowych. Nie można również wysnuwać takich wniosków z faktu, że skarżący nie przedłożył dowodów podważających orzeczenia K.I.Z. (wyrok z 8 V 1972 r. III URN 11/72).

Opracował
Tadeusz Wasylecki

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6 i z 1972 r. Nr 16, poz. 114).

Art. 9 i 25 ust. 3. Okres służby w charakterze funkcjonariusza MO w jednostce, która prowadziła walki z bandami, wlicza się do okresu zatrudnienia w rozumieniu ustawy o p.z.e. w wymiarze podwójnym (art. 37 ustawy z 31 I 1959 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej (Dz. U. Nr 12, poz. 70) i zarządzenie nr 72/69 Ministra Spraw Wewnętrznych z 15 IX 1969 r. (Dz. Urz. MSW Nr 3) (wyrok z dnia 4 XI 1971 r. IV TR 1836/71).

Art. 12. a) obrażenia naruszające sprawność ustroju w stopniu większym niż obrażenia wymienione w § 28 rozporządzenia z 12 VIII 1968 r. w sprawie orzekania o inwalidztwie uznać należy za szczególne naruszenie sprawności ustroju uzasadniające przyjęcie inwalidztwa niezależnie od wysokości osiągniętych zarobków. Taka też wykładnia przyjęta została w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego — Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 III 1971 r. III URN 16/70 (wyrok z dnia 17 VI 1971 r. ITR 120/71).

b) Wśród przepisów rozporządzenia z 12 VIII 1968 r. w sprawie [...] zasad orzekania o inwalidztwie... (Dz. U. Nr 32, poz. 221) nie ma takiego przepisu, który by upoważniał do odmówienia pracownikowi (renciście) zaliczenia do I grupy inwalidów z tego jedynie powodu, że nie przebywa on w domu, lecz w zakładzie leczniczym (szpitalu, sanatorium), gdzie korzysta z potrzebnej mu opieki stałej lub długotrwałej. Przepisy §§ 30 i 31 określają bliżej, jakie osoby zalicza się do I grupy inwalidów i kiedy warunek potrzeby opieki innej osoby w rozumieniu art. 12 ust. 5 ustawy uważa się za spełniony. Żaden jednak z tych przepisów nie wymaga dla przyznania renty inwalidzkiej wg. I grupy inwalidów faktycznego wykonywania opieki przez inną osobę, jeżeli stan czynnościowy organizmu osoby chorej jest tego rodzaju, że wymaga ona stałej opieki, a stan ten jest długotrwały (wyrok z dnia 10 XI 1971 r. IV TR 868/71).

Art. 13. Dokumentacja lekarska potrzebna w myśl § 24 rozporządzenia z 12 sierpnia 1968 r. w sprawie ... zasad orzekania o inwalidztwie (Dz. U. Nr 32, poz. 221) dla ustalenia daty lub okresu powstania inwalidztwa na czas przeszły, powinna zawierać nie tylko diagnozę, lecz również opis zmian chorobowych i stopień ich nasilenia (wyrok z dnia 19 II 1971 r. III TR 1525/70).

Art. 16 a) Powołanie się osoby ubiegającej się o rentę inwalidzką na pracę w warunkach narażających na chorobę zawodową i przedłożenie przez nią zaświadczenia lekarskiego, stwierdzającego u niej objawy takiej choroby, zobowiązuje organ rentowy — mimo niewskazania przyczyn rzekomego inwalidztwa — do rozpatrzenia wniosku stosownie do § 4 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy

i Płac z dnia 12 XII 1968 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalne... (Dz. U. Nr 48, poz. 347), jako wniosku o rentę z tytułu choroby zawodowej (wyrok z dnia 5 VIII 1971 r. I TR 1020/71).

b) Obowiązek wykazania, że istnieje podstawa do przypuszczenia, iż źródło choroby zakaźnej, rozpoznanej u osoby należącej do personelu służby zdrowia, personelu weterynaryjnego oraz personelu instytutów i pracowni naukowych, znajduje się poza warunkami pracy zawodowej wymagającej od tej osoby bezpośredniej styczności z zakaźnym środowiskiem lub zakażonymi materiałami, obciąża organ rentowy (pkt 15 wykazu stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 18 VI 1968 r.) w sprawie wykazu chorób zawodowych uprawniających do świadczeń w razie inwalidztwa lub śmierci pracownika (Dz. U. Nr 22, poz. 147) (wyrok z dnia 21 IX 1971 r. IV TR 443/71).

Art. 11 a) Dodatek dewizowy (dolarowy), wypłacany członkom załogi dalekomorskich statków rybackich w czasie pobytu na morzu, uwzględnia się stosownie do §§ 2, 3 i 7 rozporządzenia z dnia 19 VIII 1968 r. w sprawie składników funduszu płac_____ (Mon. Pol. Nr 2, poz. 5 i z 1967 r. Nr 57, poz. 277 oraz Mon. Pol. z 1971 r. nr 31, poz. 196) przy obliczaniu podstawy wymiaru emerytury lub renty (wyrok z dnia 8 X 1971 r. III TR 874/71).

b) Okoliczność, że pracownik jest zatrudniony w zakładzie pracy podległym organowi nadrzędnemu, nie daje sama przez się podstawy do przyjęcia, że jest on pracownikiem własnym tego organu w rozumieniu części C pkt. 2 załącznika do rozporządzenia z dnia 19 VIII 1968 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru emerytury lub renty (Dz. U. Nr 35, poz. 246), a tym samym okoliczność ta nie uzasadnia zaliczenia do podstawy wymiaru renty wynagrodzenia prowizyjnego otrzymywanego przez niego od organu nadrzędnego (wyrok z dnia 18 III 1971 r. I TR 2346/70).

Art 65 a) Organ rentowy nie zawiesza emerytury lub renty wypłacanej za zeszloroczne miesiące, w których zainteresowany osiągał zarobki wyższe niż 750 zł w razie wykazania, że zarobki te nie przekraczały w miesiącu 1500 zł, a w roku kalendarzowym 9000 zł (§ 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 I 1969 r. w sprawie niezawieszania prawa do emerytury lub renty — Dz. U. Nr 3, poz. 16).

II. Sąd przywraca świadczenia rentowe zawieszzone w okolicznościach określonych w pkt I (wyrok z dnia 29 IV 1971 r. I TR 278/71).

b) Emerytowanemu lekarzowi weterynarii, zatrudnionemu w zakładzie weterynaryjnym na stanowisku lekarza weterynarii w wymiarze godzin nie wyższym od pełnego i osiągniętego zarobki wyższe niż 750 zł miesięcznie, wypłaca się, niezależnie od rodzaju pełnionych przez niego czynności, emeryturę w wysokości określonej w § 8 ust. 2 rozporządzenia z dnia 9 I 1969 r. w sprawie niezawieszania prawa do emerytury lub renty (wyrok z dnia 25 VIII 1971 r. II TR 669/71).

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 3, poz. 8).

Art. 2 a) Wypadek, który zaszedł w związku z wykonywaniem pracy w czasie odbywania praktyki przewidzianej organizacją studiów lub nauki, jest w rozumieniu § 8 ust. 1, pkt 1 rozporządzenia z dnia 25 VII 1969 r. (Dz. U. Nr 23, poz. 170) wypadkiem zrównanym z wypadkami w zatrudnieniu, jeżeli miał miejsce w okolicznościach określonych w uchwale nr 709 Prezydium Rządu z dnia 13 X 1951 r. (Mon. Pol. poz. 1254) i w zarządzeniach nr 12 i 13 Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 I 1952 r. (Mon. Pol. poz. 38 i 89) (wyrok z dnia 31 VIII 1971 r. II TR 867/71).

b) Jeżeli pracownik uległ wypadkowi na terenie zatrudniającego go społecznego zakładu pracy — okoliczność, że stało się to bezpośrednio po ukończeniu

pracy, w czasie jego zdążania ku wyjściu, nie odbiera wypadkowi cech wypadku przy pracy (wyrok z dnia 19 X 1971 r. IV TO 17/71).

Art. 15 Brak protokołu powypadkowego o okolicznościach i przyczynach wypadku przy pracy względnie orzeczenia organu państwowej inspekcji sanitarnej o chorobie zawodowej — uniemożliwia sądowi ubezpieczeń społecznych wypowiedzenia się o legalności decyzji organu rentowego lub orzeczenia rady nadzorczej w sprawie rentowej względnie o prawidłowości orzeczenia zakładowej (terenowej) komisji rozjemczej lub jednostki nadrzędnej nad zakładem pracy w sprawie odszkodowawczej (§ 23 rozporządzenia z dnia 18 VI 1968 r. — Dz. U. Nr 22, poz. 143 i § 8 ust. 4 rozporządzenia z dnia 18 VI 1968 r. — (Dz. U. Nr 22, poz. 145) (wyrok z dnia 11 X 1971 r. II TR 1094/71).

Art. 16, ust. 5. Ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy, dokonane przez zakładową komisję powypadkową, od których nie wniesiono w terminie odwołania oraz ustalenia dokonane przez odwoławczą komisję powypadkową nie wiążą sądów ubezpieczeń społecznych (§ 23 rozporządzenia z dnia 18 VI 1968 r. — Dz. U. Nr 22, poz. 143) (wyrok z dnia 21 VI 1971 r. III TR 364/71).

Art. 21. a) Ostateczne orzeczenie komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia zaliczające pracownika do jednej z grup inwalidów z powodu choroby zawodowej powstałej w uspołecznionym zakładzie pracy nie podlega w zakresie dotyczącym istnienia tej choroby zwierzchniemu nadzorowi Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przewidzianemu w § 11 rozporządzenia z dnia 12 VIII 1968 r. w sprawie ustroju, zakresu działania KIZ (Dz. U. Nr 31, poz. 206), a to zgodnie z § 8 ust. 1 i 4 rozporządzenia z dnia 18 VI 1968 r. — Dz. U. Nr 22, poz. 145 (wyrok z dnia 27 VIII 1971 r. I TR 221/71).

b) Warunkiem nabycia przez pracownika uspołecznionego zakładu pracy prawa do jednorazowego odszkodowania przewidzianego z § 4 rozporządzenia z 18 VI 1968 r. (Dz. U. Nr 22, poz. 145) jest zaliczenie go ostatecznym orzeczeniem komisji do spraw inwalidztwa i zatrudnienia do jednej z grup inwalidów (wyrok z dnia 16 IX 1971 r. I TO 1560/71).

Ustawa z dnia 28 V 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. z 1968 r. Nr 3, poz. 19).

Art. 21 i 33. Przy ocenie inwalidztwa osób wymienionych w ust. 1 art. 27 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników stosownie do § 26 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia z 12 VIII 1968 r. w sprawie zasad orzekania o inwalidztwie (Dz. U., nr 32, poz. 221) decyduje zawód wykonywany przez nie najdłużej w ostatnich 10 latach przed zgłoszeniem roszczenia o świadczenie rentowe (wyrok z dnia 2 IX 1971 r. I TR 1357/71).

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 10).

Art. 54. Przyznanie przez organ rentowy świadczeń w kwocie niższej od uzasadnionej treścią zebranych w postępowaniu rentowym dowodów, należy w świetle przepisów art. 75 ust. 2 pkt 2 ustawy o p. z. e. w związku z art. 54 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych uważać za wynik błędu organu rentowego (wyrok z dnia 24 II 1971 r. II TR 2125/70).

Ustawa z dnia 29 III 1965 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników (Dz. U. Nr 13, poz. 90).

Art. 21. Osoba współpracująca z rzemieślnikiem, która w dniu 1 VII 1965 r. objęta została obowiązkiem ubezpieczenia rzemieślników i miała już wówczas ukończonych 45 lat, musi dla nabycia uprawnień do renty inwalidzkiej wykazać się 5-letnim okresem ubezpieczenia, w ciągu ostatnich 10 lat przed ustaniem ubezpieczenia lub zgłoszeniem wniosku o rentę. Przepis Art. 21 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników odnosi się bowiem do osób współpracujących z rzemieślnikami, które po dniu 1 VII 1965 r. rozpoczęły pracę w wieku powyżej 45 lat i u których stosowanie do art. 6 ust. 1 tej ustawy obowiązek ubezpieczenia powstał od pierwszego dnia następnego miesiąca kalendarzowego, a więc dopiero po dniu 1 VIII 1965 r. (wyrok z dnia 19 X 1971 r. III TR 1923/71).

Ustawa z dnia 24 I 1968 r. o rentach i innych świadczeniach dla rolników przekazujących nieruchomości rolne na własność Państwa (Dz. U. Nr 3, poz. 15).

Art. 10 i 12. Jeżeli jeden z małżonków, uprawnionych do świadczeń rentowych z tytułu przekazania na własność Państwa gospodarstwa rolnego, nabywa prawo do emerytury lub renty inwalidzkiej z powszechnego zaopatrzenia emerytalnego i wybiera to świadczenie, **wyбір ten nie wpływa na rozmiar uprawnień drugiego małżonka**, określony w art. 10 ust. 1 w w. ustawy o rentach i innych świadczeniach dla rolników. Uprawnienie to jest prawem podmiotowym, osobistym każdego z małżonków i żaden z przepisów ustawy lub rozporządzenia wykonawczego z dnia 1 III 1968 r. (z. U. poz. 46) nie zezwala na zrzeczenie się tego prawa na rzecz drugiego małżonka, który w ten sposób uzyskiwałby prawo do pełnego świadczenia z tytułu przejścia danego gospodarstwa rolnego.

Przepisy art. 12 ust. 4 ustawy oraz § 9 w/w rozporządzenia wykonawczego przewidują w razie przekazania gospodarstwa rolnego po nabyciu przez rolnika prawa do emerytury lub renty z tytułu zatrudnienia podwyższenie podstawy wymiaru emerytury lub renty o określoną część świadczenia należnego rolnikowi z tytułu przekazania gospodarstwa (wyrok z dnia 28 XII 1971 r. I TR 2126/71).

*Opracował
Tadeusz Wasylecki*

ORZECZNICTWO IZBY KARNEJ I WOJSKOWEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO

Kodeks karny

Art. 1. Konstrukcja przestępstwa ciągłego jest instytucją prawa karnego materialnego, a połączenie poszczególnych czynów sprawców w jedno, wieloczynowe przestępstwo ciągle jest — w razie zaistnienia niezbędnych przesłanek — obowiązkiem a nie prawem sądu.

Konstrukcję przestępstwa ciągłego stosuje się niezależnie od tego, czy w konkretnej sytuacji jest to korzystne dla sprawcy, czy też — nie. (21 II 1972 r. — I KR 277/71).

Art. 10. Przyjęta w obecnie obowiązującym kodeksie karnym zasada kumulatywnego zbiegu przepisów ustawy zastąpiła tzw. eliminacyjny zbieg przepisów ustawy, przewidziany w art. 36 k.k. z 1932 r.

Zbieg kumulatywny może jednak być rzeczywisty albo pozorny. O tym ostatnim mówi się wówczas, gdy czyn wprawdzie wyczerpuje znamiona więcej niż jednego

przepisu ustawy, ale wszystkie jego elementy mieszczą się całkowicie w znamionach określonym w jednym z nich. Ponieważ przepis art. 201 k.k. „konsumuje” w sposób kwalifikowany wartością zagarnięcia art. 199 k.k. — oba te przepisy pozostają zatem w zbiegu pozornym, co oznacza, że należy stosować jedynie przepis art. 201 k.k. (21 VI 1972 r. — III KR 51/71).

Art. 10. Znaczenie przewidzianej w kodeksie karnym konstrukcji kumulatywnego zbiegu przepisów ustawy nie ogranicza się tylko do formalno-prawnego ujęcia zaistniałego w rzeczywistości stanu faktycznego, lecz polega także na odzwierciedleniu merytorycznej treści czynu, wskazując, iż sprawca dopuścił się zamachu na kilka dóbr (interesów) pozostających pod ochroną prawa, co w konsekwencji wyraża większy ładunek społecznego niebezpieczeństwa przestępnego zachowania się sprawcy, rzutując z kolei na wymiar kary (7 III 1972 r. — Rw 175/72).

Art. 10. W ramach tzw. kumulatywnej kwalifikacji prawnej czynu nie można powołać przepisu określającego przestępstwo ścigane na wniosek, jeżeli uprawniona osoba wniosku o ściganie nie złożyła. (14 I 1972 r. — Rw 1432/71).

Art. 22. Osoba napadnięta nie ma obowiązku ani ratowania się ucieczką, ani ukrywania się przed napastnikiem w zamkniętym pomieszczeniu, ani też znoszenia napaści ograniczającej jej swobodę, lecz ma prawo odpierania zamachu wszelkimi dostępnymi środkami, które są konieczne do zmuszenia napastnika do odstąpienia od kontynuowania zamachu. Wprawdzie w obronie koniecznej — w przeciwieństwie do stanu wyższej konieczności — zasada proporcjonalności dóbr nie obowiązuje, to jednak dla odparcia zamachu można stosować tylko takie środki, które w konkretnej sytuacji są konieczne. (4 II 1972 r. — IV KR 337/71).

Art. 49. W wypadku istnienia podstaw do zastosowania kary dodatkowej podania wyroku do publicznej wiadomości sąd ma obowiązek wnikliwie rozważyć, który ze środków publikacji jest wskazany w okolicznościach sprawy. Przez „inny stosowny sposób” ogłoszenia przewidziany w art. 49 k.k. należy rozumieć podanie wyroku do publicznej wiadomości, np. w lokalu zakładu pracy, instytucji, zrzeszenia czy stowarzyszenia w sposób określony przez sąd, a także ogłoszenie środkami masowego przekazu innymi niż czasopismo.

Środki masowego przekazu w szczególności czasopisma z natury rzeczy zajmują się problematyką ogólną z zakresu zagadnień społecznych, gospodarczych i politycznych. Stąd też, nie pomniejszając znaczenia podania wyroków do publicznej wiadomości w czasopismach, należy jednak uznać, że z reguły będzie tu chodzić o skazania za przestępstwa większej wagi, poważnie zagrażające interesom ogólnym (społeczno-gospodarczym lub politycznym) ewentualnie nawet indywidualnym. (15 II 1972 r. — V KRN 589/71).

Art. 60. Okoliczność, że dwa przestępstwa zamieszczone są w różnych rozdziałach kodeksu karnego nie wyłącza tego, że może zachodzić między nimi podobieństwo, o którym decyduje bądź tożsamość pobudek, bądź tożsamość lub rodzajowe podobieństwo dóbr chronionych prawem, przeciwko którym skierowane są te przestępstwa. (30 XII 1971 r. — III KR 207/71).

Art. 120 § 4. Do sprawcy, który w chwili wydania w jego sprawie pierwszego wyroku nie miał ukończonych 21 lat, stosuje się aż do prawomocności wyroku przepisy dotyczące młodouczonych, chociażby w toku postępowania wiek ten przekroczył.

Zasada ta obowiązuje także w razie orzekania w przedmiocie warunkowego przedterminowego zwolnienia. (Uchwała połączonych Izb Karnej i Wojskowej 24 III 1972 r. — VI KZP 47/70).

Art. 120 § 8. Porozumienie, o którym mowa w art. 120 § 8 k.k., polega również na tym, że oskarżeni swoim postępowaniem wzajemnie umożliwiają sobie dokonywanie — choćby nawet oddzielnie — przywłaszczenia powierzonego ich wspólnej pieczy mienia społecznego. (20 I 1972 r. — II KR 277/71).

Art. 120 § 14. Aczkolwiek charakter chuligański, zgodnie z dyrektywą zawartą w art. 120 § 14 k.k. mają występki umyślne (art. 5 § 3 k.k.), popełnione w warunkach w tym przepisie określonych, za które sąd wymierza karę pozbawienia wolności nie niższą od dolnego zagrożenia zwiększonego o połowę (art. 59 § 1 k.k.), to jednak przy zbrodni (art. 5 § 2 k.k.) popełnionej również w okolicznościach wskazanych w art. 120 § 14 k.k. ma sąd obowiązek potraktować te okoliczności, jako charakteryzujące w szczególności pobudki i sposób działania sprawcy za obciążające (art. 50 i 53 k.k. 15 IX 1971 r. — II KR 164/71).

Art. 138. Nawet spowodowanie ognia o niewielkich rozmiarach w warunkach, w których istniały realne możliwości natychmiastowego rozprzestrzenienia się ognia i zagrożenia życia lub zdrowiu ludzkiemu albo mieniu w znacznych rozmiarach — gdyby nie został ugaszony — stanowi już spowodowanie pożaru w rozumieniu art. 138 k.k. (13 V 1971 r. — IV KR 68/71).

Art. 199. Pobieranie wyższego wynagrodzenia mimo braku formalnej podstawy nie stanowi zagarnięcia mienia, jeżeli otrzymujący to wynagrodzenie, wykonując swe obowiązki, wykazał niezbędne do tego rodzaju pracy umiejętności i pracę tę świadczył z należytą starannością. (Siedmiu sędziów 30 XI 1971 r. — V KRN 380/71).

Art. 199. Nie znajduje uzasadnienia w przepisach prawa karnego żądanie sprawcy zagarnięcia mienia społecznego, żeby sąd odliczył od wartości wyludzonego mienia te obciążenia i koszty, które sprawca poniósł w następstwie zagarnięcia. Obciążenia te i koszty zmniejszają wprawdzie efektywną korzyść, jaką sprawca osiągnął z przestępstwa, nie mogą one jednak podlegać potrąceniu przy określeniu wysokości wyludzonej kwoty. (11 I 1972 r. — III KR 220/71).

Art. 210. Przy przestępstwie rozboju nieważne jest, który ze sprawców używał lub groził natychmiastowym użyciem gwałtu na osobie, a który zabierał jej mienie w celu przywłaszczenia. Wystarczy, że każdy ze sprawców akceptował spełnienie wszystkich ustawowych znamion tego czynu. (6 XII 1971 r. — Rw 1214/71).

Art. 215. Przepis art. 215 § 2 k.k., mówiąc o stałym źródle dochodu, nie ma na względzie ani dochodu stanowiącego wyłączone źródło utrzymania, ani nawet dochodu mającego poważniejsze znaczenie dla utrzymania sprawcy paserstwa. Do bytu przestępstwa z art. 215 § 2 k.k. wystarczy, aby sprawca miał z paserstwa stałe źródło dochodu. Obojętne natomiast jest, czy źródło to jest dla sprawcy głównym źródłem dochodu, czy też dodatkowym źródłem. Stałe, przez czas dłuższy, czynienie sobie z przestępstwa choćby ubocznego źródła dochodu jest czynem o dużym stopniu niebezpieczeństwa społecznego. (20 XII 1972 r. I KR 249/71).

Art. 233. Osoba, która samorzutnie pomaga funkcjonariuszowi publicznemu w wykonaniu jego obowiązków służbowych, staje się w ujęciu przepisów art. 233, 235 i 236 k.k. osobą do pomocy urzędnikowi przybraną. (20 I 1972 r. — Rw 1475/71).

Art. 233. Strażnik chroniący mienie społeczne korzysta ze wzmożonej ochrony prawno-karnej przewidzianej w art. 233 i 236 k.k., jeżeli skierowany przeciwko niemu czyn przestępny popełniony został w warunkach określonych w tych przepisach ustawy (11 II 1972 r. — VI KZP 66/71).

Art. 240. Kierownik wydziału komunikacji prezydium powiatowej rady narodo-

wej pełni funkcję publiczną związaną ze szczególną odpowiedzialnością w rozumieniu art. 240 pkt 1 k.k. (30 III 1972 r.— VI KZP 72/71).

Art. 246. Stworzenie przez funkcjonariusza publicznego możliwości powstania niedoboru w mieniu społecznym na skutek niedopełnienia obowiązków lub przekroczenia uprawnień w zakresie nadzoru nad tym mieniem, jego ochrony lub gospodarowania nim — nie daje podstawy do skazania tego funkcjonariusza na podstawie art. 246 k.k. (23 III 1972 r.— VI KZP 86/70).

Kodeks postępowania karnego

Art. 19. Sądem właściwym do wydania wyroku łącznego w wypadku, gdy jeden z wyroków został wydany w I instancji przez sąd wojewódzki w składzie dwóch sędziów i trzech ławników, jest sąd wojewódzki w składzie określonym w art. 19 § 1 k.p.k. (Siedmiu sędziów 17 II 1972 r.— VI KZP 78/71).

Art. 45. Nowo wprowadzona instytucja procesowa oskarżyciela posiłkowego, który działa obok prokuratora, zakłada udział dwóch oskarżycieli, co może dopomóc sądowi w wykryciu prawdy. Nie można więc uzasadniać odmowy dopuszczenia oskarżyciela posiłkowego argumentem, że nie zachodzi potrzeba udziału dwóch oskarżycieli, gdyż stanowisko takie bez podania konkretnych faktów godzi w założenia leżące u podstawy powołania instytucji oskarżyciela posiłkowego. (15 II 1972 r.— V KRN 618/71).

Art. 255. W wypadku wszczęcia dochodzenia przez Milicję Obywatelską w sprawie, w której w chwili wydania postanowienia o wszczęciu dochodzenia nie było wiadome, że podejrzanym o popełnienie przestępstwa może być nieletni — sąd dla nieletnich stwierdziwszy, że brak jest podstaw do prowadzenia przeciwko nieletniemu śledztwa lub dochodzenia, powinien wydać postanowienie o umorzeniu postępowania. (23 XII 1971 r.— VI KZP 53/7.1).

Art. 339. Oświadczenie pisemne oskarżonego, złożone w toczącym się postępowaniu karnym dla celów tego postępowania, stanowi dokument, mający zastąpić protokół jego przesłuchania, dlatego też ze względu na ten charakter nie należy do kategorii dokumentów, które wolno odczytywać na rozprawie na podstawie art. 339 § 2 k.p.k.

Oświadczenie pisemne oskarżonego złożone w postępowaniu przygotowawczym, jeśli dotyczy okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia o zarzucie, stanowi informację o dowodzie i ze względu na ten charakter nakłada na organ, przed którym toczy się postępowanie, obowiązek przesłuchania oskarżonego co do okoliczności, o których jest mowa w oświadczeniu. (29 III 1971 r.— IV KR 28/71).

Art. 353. Skazanie przez sąd rewizyjny na podstawie surowszego przepisu na karę pozbawienia wolności w wyższym wymiarze, lecz z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, podczas gdy w wyroku zaskarżonym tylko na korzyść oskarżonego sąd I instancji wymierzył niższą karę bezwzględnego pozbawienia wolności — jest orzeczeniem na niekorzyść w rozumieniu art. 383 § 1 k.p.k. (18 II 1972 r.— VI KZP 74/71).

Art. 406. Kolejność rozpatrywania poszczególnych rewizji i zarzutów przez sąd odwoławczy określają następujące wskazania: a) w pierwszej kolejności powinny być rozpatrywane rewizje (zarzuty) dotyczące ustalenia faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku, a dopiero następnie rewizje (zarzuty) dotyczące kary i pozostałych rozstrzygnięć zaskarżonego wyroku, b) jeżeli w sprawie złożono rewizje na korzyść i na niekorzyść oskarżonego, to w pierwszej kolejności rozwa-

zać należy w uzasadnieniu sądu odwoławczego zarzuty rewizji nie uwzględnionej, gdyż rozpoznanie tej rewizji nie przesądza automatycznie losów drugiej. Przyjęcie odmiennej kolejności powodowałoby, że los rewizji nie uwzględnionej byłby automatycznie niejako przesądzony przez poprzednie uznanie za zasadną rewizji o kierunku przeciwnym, a przecież i argumenty tej nie uwzględnionej rewizji powinien sąd odwoławczy w myśl art. 406 § 2 k.p.k. dokładnie rozważyć i ocenić. (8 XII 1971 r. — III KR 166/71).

Art. 413. Sąd właściwy do rozpoznania zażalenia na postanowienia prokuratora, o których mowa w art. 184 § 4, art. 212 § 2, art. 222 § 3 i art. 289 k.p.k., jest właściwy również do rozpoznania zażalenia na zarządzenie prokuratora odmawiające przyjęcia zażalenia skierowanego do sądu oraz do rozpoznania zażalenia na postanowienie prokuratura odmawiające przywrócenie uchybionego terminu do wniesienia zażalenia. (Uchwała połączonych Izb Karnej i Wojskowej (28 I 1972 r. — VI KZP 19/71).

Art. 463. Jeżeli sąd rewizyjny bezpodstawnie uznał, że rewizja została wniesiona po upływie zawitego terminu, to Sąd Najwyższy w powiększonym składzie sędziów ustaliwszy, w wyniku rozpoznania rewizji nadzwyczajnej, iż „zwykłą” rewizję wniesiono w terminie, powinien uchylić orzeczenie sądu rewizyjnego o pozostawieniu rewizji bez rozpoznania i przekazać tę rewizję do rozpoznania sądowi rewizyjnemu, gdyż Sąd Najwyższy w powiększonym składzie sędziów nie jest powołany do merytorycznego rozpatrywania zwykłych środków odwoławczych. (Siedmiu sędziów 24 V 1971 r. — RNw 22/71).

Art. 490. W art. 490 § 2 k.p.k. określenie „żądanie odszkodowania”, podobnie jak i w dwóch poprzedzających artykułach, użyte zostało jako pojęcie zbiorcze obejmujące odszkodowanie w ścisłym znaczeniu tj. za poniesione straty majątkowe i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę. (Siedmiu sędziów 11 I 1972 r. — V KRN 448/71, V KRN 514/71).

Ustawy dodatkowe

Ustawa z dnia 27 XI 1961 r. o bezpieczeństwie i porządku ruchu na drogach publicznych (Dz. U. Nr 53, poz. 295).

Art. 20. Fakt, że sprawca wypadku drogowego naruszył umyślnie nie tylko jeden, lecz kilka przepisów o ruchu drogowym (np. prowadzenie pojazdu bez wymaganych uprawnień a ponadto w stanie nietrzeźwości), powinien być uwzględniony jako okoliczność wpływająca na zaostrzenie kary. (24 IX 1971 r. — Rw 944/71).

Art. 23. Przez rażące naruszenie zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym należy w szczególności rozumieć prowadzenie pojazdu przez nietrzeźwego kierowcę lub umyślnie przekroczenie zakazów lub nakazów obowiązujących bezwzględnie w ruchu drogowym albo ryzykowną i brawurową jazdę z chęcią popisania się, wyzucia lub zmuszenia innych uczestników ruchu do ustąpienia z drogi.

Przy ocenie stopnia społecznego niebezpieczeństwa czynu, a w konsekwencji także przy wymiarze kary, inaczej należy traktować sprawcę, który spowodował wypadek drogowy w wyniku rażącego naruszenia przepisów o bezpieczeństwie ruchu na drogach publicznych, a inaczej takiego sprawcę wypadku drogowego, który wprawdzie narusza odpowiednie przepisy, ale czyni to wskutek wynikającej najczęściej z braku dostatecznego doświadczenia błędnej oceny konkretnej sytuacji drogowej. (6 XI 1971 r. — N 56/71).

Ustawa z dnia 21 lipca 1969 r. o amnestii (Dz. U. nr 21, poz. 151).

Art. 5. Umożenie postępowania na zasadzie art. 5 ust. 1 ustawy o amnestii z dnia 21 lipca 1969 r. (Dz. U. nr 21, poz. 151) nie jest równoznaczne ze skazaniem, aczkolwiek mieści w sobie założenie, iż są podstawy do przyjęcia, że oskarżony dopuścił się zarzuczonego mu czynu. (1 III 1972 r. — III KR 246/71).

*Opracował
Stefan Kalinowski*

ORZECZNICTWO GŁÓWNEJ KOMISJI ARBITRAŻOWEJ

Kodeks cywilny (Dz. U. nr 16, poz. 93).

Art. 6, 471. Wierzyciel, który dochodzi naprawienia szkody, powinien tylko udowodnić istnienie zobowiązania, poniesienie szkody oraz związek przyczynowy pomiędzy niewykonaniem czy nienależytym wykonaniem zobowiązania a tą szkodą; nie ma natomiast obowiązku udowodnienia, że niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania nastąpiło wskutek okoliczności, za które dłużnik odpowiada. Dowód, że niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania jest następstwem okoliczności, za które odpowiedzialności nie ponosi, ciąży na dłużniku pragnącym zwolnić się od obowiązku zapłaty odszkodowania. (20 IX 1971 r. BO-3855/71).

Art. 118. W stosunkach między jednostkami gospodarki uspołecznionej, które podlegają państwowemu arbitrażowi gospodarczemu, do roszczeń producenta i kontraktującego stosuje się roczny termin przedawnienia przewidziany w art. 118 k.c., a nie dwuletni wynikający z art. 624 k.c. (3 XI 1971 r. I-10427/71).

Art. 120. Roszczenie o zapłatę wynagrodzenia za pracę naukowo-badawczą staje się wymagalne w dacie zakończenia pracy. Bez znaczenia dla terminu wymagalności tego roszczenia jest niedopełnienie przez placówkę naukowo-techniczną obowiązku powiadomienia zamawiającego o zakończeniu pracy oraz przedstawienie sprawozdania z wykonanej pracy. (11 X 1971 r. BO-7054/71).

Art. 471, 474. Niepodstawienie przez kolej w terminie odpowiedniej ilości wagonów objętych zamówieniami w ramach miesięcznego operatywnego planu załadunku nie zwalnia dostawcy samo przez się od odpowiedzialności za niewykonanie czy nienależyte wykonanie dostaw, chyba że zachodzą okoliczności zwalniające kolej od odpowiedzialności wobec dostawcy za niepodstawienie zamówionych wagonów.

Z motywów uzasadnienia: Zgodnie z przepisem art. 471 k.c. dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody (m. in. przez zapłatę kar umownych) wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że wykaze, iż niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które odpowiedzialności nie ponosi.

Nie można jednakże uznać za taką okoliczność zwalniającą sprzedawcę (dłużnika) od odpowiedzialności faktu, że opóźnienie w wykonaniu dostawy towaru, który sprzedawca chciał dostarczyć przez nadanie go do przewozu kolejowego (art. 544 § 1 k.c.), zostało spowodowane naruszeniem przez kolej obowiązku podstawienia w określonym terminie odpowiedniej ilości wagonów objętych zamówieniami zgłoszonymi w ramach ustalonego z organami kolejowymi miesięcznego operatywnego planu załadunku. W myśl bowiem art. 474 k.c. dłużnik odpowiedzialny jest jak za własne działanie lub zaniechanie za działanie i zaniechanie

osób, z których pomocą zobowiązanie wykonywa. Sprzedawca zatem chcący wykonać zobowiązanie dostarczenia towaru z pomocą PKP odpowiada za zaniechanie przez kolej podstawienia wagonów, jak za zaniechanie własne.

Skoro więc w niniejszym przypadku nie zostało wykazane i sprzedawca nawet nie twierdzi, żeby zaszyły okoliczności eskalujące kolej, tym samym brak podstaw do zwolnienia sprzedawcy od odpowiedzialności za niedotrzymanie wobec kupującego zobowiązania dostarczenia przedmiotu w określonych w umowie terminach.

Na zakres odpowiedzialności sprzedawcy wobec kupującego za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania pozostaje bez wpływu fakt, że odpowiedzialność kolei za niedotrzymanie terminów podstawienia wagonów do załadowania ogranicza się w zasadzie do zapłaty niewielkich kar umownych, których wysokość jest z reguły niewspółmiernie niska w stosunku do kar umownych, które sprzedawca zobowiązany jest zapłacić kupującemu (§51 pkt. 1 i 6 ogólnych warunków umów sprzedaży — M.P. 1966, nr 57, poz. 276 z późn. zm.). Stawki bowiem kar umownych za niepodstawienie lub nieterminowe podstawienie wagonów do załadowania ustalone przepisami szczególnymi uchwały nr 549 Rady Ministrów z 14 VII 1953 r. (M.P. nr A-72, poz. 864 z późn. zm.) obowiązują w stosunkach między PKP a ich klientami i nie mają wpływu na treść przepisów obowiązujących między sprzedawcą i kupującymi. (15 II 1971 r. BO-14647/70).

Art. 484 § 2. Komisja Arbitrażowa miarkując kary umowne obowiązana jest ustalić poniesioną przez wierzyciela szkodę oraz zbadać, czy zasądzenie dochodzonych kar dawałoby mu nadmierne korzyści w porównaniu z faktycznie poniesioną szkodą.

Z motywów uzasadnienia: Zgodnie z wytycznymi uchwały nr 2/58 kolegium arbitrażu Głównej Komisji Arbitrażowej z 11 IV 1958 r. w sprawie odpowiedzialności dłużnika obrotu uspołecznionego za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania („Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” z 1958 r. nr 6) obniżenie (miarkowanie) kar umownych przewidzianych w przepisach regulujących obrót gospodarczy może nastąpić w wyjątkowych przypadkach, jeżeli zapłata kar pełnych obliczonych wg obowiązujących stawek mogłaby w konkretnym przypadku narużyć w istotny sposób rozrachunek gospodarczy przez to, że w porównaniu z faktyczną szkodą zapewniałoby jednej ze stron dodatkowe, rażąco nadmierne korzyści, a dla drugiej strony pociągnęłoby dotkliwe straty, nieproporcjonalne do jej zawinienia. Miarkowania kary umownej nie może więc komisja arbitrażowa dokonać dowolnie, lecz musi to znajdować uzasadnienie w okolicznościach konkretnego przypadku. Przesłankami uzasadniającymi miarkowanie kary umownej oraz zakres tego miarkowania są ustalenia dotyczące zarówno nadmiernych korzyści uprawnionego w porównaniu z poniesioną szkodą jak i straty zobowiązanego do odszkodowania umownego w stosunku do zawinienia. Ustalenia te powinny być oparte na wynikach przeprowadzonych dowodów analizy efektywności poszczególnych transakcji, a także zamknięć rachunkowych. (1 III 1971 r. BO-988/71).

Art. 537. Nabywca obowiązany jest zapłacić cenę sztywną mimo ustalenia w umowie kupna ceny niższej, jeżeli przed odprzedaniem towaru wiedział, że na towar ten ustalona została cena sztywna.

Z motywów uzasadnienia: Jeżeli w miejscu i czasie zawarcia umowy sprzedaży obowiązuje zarządzenie, według którego za rzeczy danego rodzaju lub gatunku może być zapłacona jedynie cena ściśle określona, cena ta wiąże strony bez względu na to, jaką cenę w umowie ustaliły (art. 537 § 1 k.c.). Wyjątek od tej zasady wprowadza art. 537 § 3 k.c., stanowiący, iż kupujący, który miał według umowy zapłacić cenę niższą od ceny sztywnej, a rzecz zużył lub odprzedał po cenie obliczonej na podstawie ceny umówionej, obowiązany jest zapłacić cenę sztywną tylko wtedy,

gdy przed zużyciem lub sprzedażem rzeczy znał cenę sztywną lub mógł ją znać przy zachowaniu należytej staranności. W niniejszym przypadku okoliczności sprawy wskazują na to, że pozwana Spółdzielnia już przy zawieraniu umowy sprzedaży wiedziała, iż przedmiotem transakcji są odpady blachy żar- i kwasoodpornej, dla których cena wynikająca z obowiązującego cennika powinna być kupującemu znana. (24 V 1971 r. BO-14084/70).

Art. 563 § 2 i art. 569 § 1. Kupujący traci roszczenie do sprzedawcy z tytułu stwierdzonych przy odbiorze braków ilościowych na skutek niezgłoszenia niezwłocznej reklamacji.

Z motywów uzasadnienia: Powodowy nabywca o braku dwóch nadajników, stwierdzonym 28 IX 1968 r. przy rozładunku wagonu, zawiadomił pozwanego sprzedawcę dopiero pismem reklamacyjnym z 26 X 1968 r., tj. po upływie blisko jednego miesiąca.

Zgodnie z przepisem art. 563 § 2 k.c. w związku z art. 569 § 1 k.c. przy sprzedaży dokonanej między jednostkami gospodarki uspołecznionej następuje utrata uprawnień z tytułu rękojmi, jeżeli kupujący nie zbadał rzeczy w czasie i w sposób przyjęty przy rzeczach tego rodzaju i nie zawiadomił niezwłocznie sprzedawcy o dostarczonych wadach i brakach.

Wysłania przez powodowanego nabywcę do sprzedawcy pisma reklamacyjnego po upływie prawie jednego miesiąca od stwierdzenia braku dwóch nadajników nie można uznać za dopełnienie przewidzianego w. w. przepisami k.c. obowiązku niezwłocznego zawiadomienia sprzedawcy o dostrzeżonych brakach. Przez określenie „niezwłoczne” należy rozumieć, że zawiadomienie powinno być dokonane w takim czasie, jaki jest potrzebny dla wykonania w normalnym toku pracy danej jednostki czynności związanych z przygotowaniem i dokonaniem zawiadomienia.

Niezwłoczne zawiadomienie sprzedawcy ma szczególnie istotne znaczenie przy brakach ilościowych. Chodzi bowiem o umożliwienie sprzedawcy w jak największym stopniu ustalenia okoliczności w jakich braki te powstały — co niewątpliwie z upływem czasu staje się niezmiernie utrudnione, a nawet wręcz niemożliwe. (19 IV 1971 r. BO-14179/70).

Art. 563 § 2. 1. Uchylenie przez resort wydanego wspólnie przez dwa resorty aktu regulującego określony zakres wzajemnych stosunków podporządkowanych im jednostek, dokonane bez zgody drugiego resortu, jest nieskuteczne, jeżeli narusza prawa wynikające z tego aktu dla jednostek niepodporządkowanych.

2. Ustalony zarządzeniem dwóch resortów szczególny tryb odbioru towaru należy traktować w stosunkach pomiędzy jednostkami podległymi tym resortom jako sposób zbadania przyjęty przy rzeczach tego rodzaju, którego niezachowanie powoduje utratę roszczeń z tytułu rękojmi. (13 VIII 1971 r. BO-3332/71).

Art. 791. Odbiorca przesyłki traci roszczenie do Przedsiębiorstwa Spedycji Krajowej z tytułu braków ilościowych powstałych w czasie przewozu, jeżeli odebrał przesyłkę bez zastrzeżeń i nie reklamował w przewidzianym terminie braków, których nie można było stwierdzić przy odbiorze. (30 III 1971 r. III-272/71).

Dekret z 5 VIII 1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (Dz. U. z 1961 r. nr 37 poz. 195 — jednolity tekst).

Art. 2 ust. 3. Nie jest dopuszczalna droga postępowania arbitrażowego w sporach dotyczących rozliczenia nakładów poczynionych przez dotychczasowego posiadacza na gruntach podlegających wymianie z inną jednostką gospodarki uspołecznionej. (29 III 1971 r. BO-13290/70).

Zarządzenie Rady Ministrów z dnia 3 V 1960 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz.U. nr 26, poz. 48).

§ 24 ust. 2. Złożenie w okręgowej komisji arbitrażowej wniosku w sporze, który podlega rozpoznaniu przez Resortową Komisję Arbitrażową, przerywa bieg terminu przedawnienia. (11 I 1971 r. BO-13418/70).

Ustawa z 30 V 1962 r. Prawo wodne (Dz. U. 1962, nr 34, poz. 158).

Art. 13. Niedopuszczalna jest droga postępowania arbitrażowego dla dochodzenia odszkodowania za zanieczyszczanie wód, które nastąpiło w wyniku odprowadzenia ścieków przez uprawnionego na podstawie zezwolenia wodnoprawnego. Droga postępowania arbitrażowego staje się jednak dopuszczalna, gdy z decyzji uprawnionego organu dotyczącej odszkodowania strona nie jest zadowolona.

Z motywów uzasadnienia: ... Organy administracji wodnej rozstrzygają we wszystkich sprawach o odszkodowania w związku z pozwoleniami wodnoprawnymi (art. 13), a ponadto także w sprawach o odszkodowania, które nie pozostają w związku z pozwoleniami wodnoprawnymi, a które szczególnym przepisem prawa wodnego zostały przekazane do kompetencji tych organów (art. 14 ust. 1).

Orzekanie w przedmiocie wynagrodzenia szkody wyrządzonej zanieczyszczeniem wód nie zostało przekazane do kompetencji organów administracji wodnej z mocy szczególnych przepisów prawa wodnego (art. 86). Organy te nie są zatem właściwe do rozstrzygania sporów o odszkodowanie, jeżeli szkodliwe zanieczyszczenie wód następuje w wyniku odprowadzania ścieków bez pozwolenia wodnoprawnego; w takich przypadkach dla rozpoznania roszczeń odszkodowawczych dopuszczalna jest droga postępowania arbitrażowego.

Natomiast jeżeli zanieczyszczenie wód następuje w wyniku odprowadzania ścieków przez uprawnionego na podstawie pozwolenia wodnoprawnego, właściwym do orzekania w sprawach o wynagrodzenie wyrządzonej szkody jest organ administracji wodnej, a droga postępowania arbitrażowego staje się dopuszczalna dopiero wówczas, gdy decyzja administracyjna nie zadawała strony zainteresowanej (art. 144 ust. 2 prawa wodnego). (16 XI 1970 r. BO-6612/70).

Zarządzenie z dnia 30 XII 1966 r. Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych w sprawie zasad i warunków umów o wykonanie obiektów budownictwa oraz zasad ustalania wynagrodzeń i dokonywanie rozliczeń za te roboty (M.P. z 1967 r. nr 2, poz. 9).

§ 3 ust. 1 załącznika nr 2. Wykonawca robót budowlano-montażowych nie może domagać się zmiany wynagrodzenia ryczałtowego, gdy błąd zaistniały przy obliczeniu tego wynagrodzenia nie jest rażący, tzn. w stosunku do wartości wykonywanych robót nie stanowi takiej kwoty, która przy rozliczeniu naruszałaby zasady rozrachunku gospodarczego, jak również dawała uzasadnioną podstawę do przyjęcia, że gdyby zamawiający nie działał pod wpływem błędu, umowa nie zostałaby pomiędzy stronami zawarta.

Z motywów uzasadnienia: ... Przepis § 3 ust. 1 załącznika nr 2 (z.w.r.) do zarządzenia Ministra Budownictwa i Przemysłu Mat. Bud. z 30 XII 1966 r. w sprawie zasad i warunków umów o wykonanie obiektów budownictwa oraz zasad ustalania wynagrodzeń i dokonywania rozliczeń za te obiekty (M.P. nr 2, poz. 9) wprowadza ryczałt umowny jako obligatoryjną formę wynagrodzenia za obiekt lub roboty **poza** obiektem, dopuszczając rozliczenie na podstawie uzgodnionych cen kosztorysu umownego tylko w przypadkach wyjątkowych. Ryczałt umowny powinien być uzgodniony w zasadzie przed przystąpieniem do wykonania robót, w oparciu o do-

kumentację projektowo-kosztorysową sprawdzoną przez wykonawcę. Wynagrodzenie wykonawcy uzgodnione w formie ryczałtu decyduje o kosztach realizacji inwestycji, a co za tym idzie — o jej opłacalności i o utrzymaniu nakładów inwestycyjnych w granicach przewidzianych w narodowym planie gospodarczym. Dlatego też podstawową cechą ryczałtu jest jego niezmienność.

Zmiana uzgodnionego ryczałtu może nastąpić jedynie w przypadkach zupełnie wyjątkowych, jeżeli wynagrodzenie ryczałtowe zostało ustalone dowolnie — niezgodnie z obowiązującymi zasadami obliczania tego wynagrodzenia, lub jeżeli jedna z umawiających się stron może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli na zasadzie art. 84 lub art. 86 k.c. (błąd istotny lub zły zamiar kontrahenta). Błąd istotny co do treści czynności prawnej zachodzi wówczas, gdy istnieje przypuszczenie, że oświadczenie woli tej treści nie zostałyby złożone, gdyby składający je nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie (art. 84 § 2 k.c.). Zarówno w pierwszym, jak i w drugim przypadku błąd musi być rażący, tzn. w stosunku do wartości wykonywanych robót musi stanowić taką kwotę, która naruszałaby zasady rozrachunku gospodarczego i dawała uzasadnioną podstawę do przyjęcia, że umowa przy znajomości błędu nie zostałaby pomiędzy stronami zawarta. Strona nie może natomiast domagać się zmiany wynagrodzenia ryczałtowego, gdy mimo zaistniałego błędu w ustaleniu wynagrodzenia rozliczenie według ustalonego ryczałtu nie naruszy w sposób istotny interesów stron. (29 III 1971 r. BO-2185/71).

§ 19 ust. 2 pkt. 2 w.w.o.b. Wykonawca robót budowlano-montażowych nie może domagać się dodatku z tytułu ryzyka stosowania ryczałtu, gdy wynagrodzenie zostaje uzgodnione po wykonaniu robót.

Z motywów uzasadnienia: ... Przepisy załącznika nr 2 (z.w.r.) do zarządzenia Ministra Budownictwa i PMB z 30 XII 1966 r. w sprawie zasad i warunków umów o wykonanie obiektów budownictwa oraz zasad ustalania wynagrodzeń i dokonywania rozliczeń za te obiekty (M.P. 1967, nr 2, poz. 9) wprowadzają ryczałt umowny jako obligatoryjną formę wynagrodzenia za obiekt lub roboty poza obiektem; odstąpienie od tej zasady i ustalenie wynagrodzenia wykonawcy na podstawie uzgodnionych cech jednostkowych kosztorysu umownego dopuszczone zostało tylko w przypadkach wyjątkowych. Postanowienie dotyczące wysokości wynagrodzenia ryczałtowego jest jednym z najistotniejszych postanowień umowy o wykonanie obiektu lub robót poza obiektem (§ 19 ust. 2 pkt. 2 w.w.o.b. załącznik nr 1 do wyżej powołanego zarządzenia Ministra Budownictwa i PMB), bowiem dotyczy ono kosztów realizacji obiektu, decydujących o opłacalności inwestycji i o utrzymaniu nakładów inwestycyjnych w granicach przewidzianych w narodowym planie gospodarczym.

Z tych też względów uzgodnienie wynagrodzenia ryczałtowego powinno nastąpić w zasadzie przed rozpoczęciem wykonywania obiektu lub robót poza obiektem.

Ryczałty umowne ustalane są w oparciu o kosztorysy uzgodnione przez wykonawcę i inwestora. Jednakże nawet dokładne sprawdzenie kosztorysów pod względem kompletności i prawidłowości opisów kosztorysowych, ilości robót, prawidłowości zastosowanych cen jednostkowych itp. nie wyklucza możliwości poniesienia przez wykonawcę, w warunkach realizacji konkretnego obiektu lub robót poza obiektem, nakładów wyższych niż przewidziane w kosztorysie, który stanowił podstawę dla uzgodnienia wynagrodzenia ryczałtowego. Dlatego też ryczałt, którego istotną cechą jest niezmienność, mieści w sobie elementy ryzyka ponoszonego przez wykonawcę. Ryzyko związane z przyjęciem zobowiązania wykonania określonego obiektu lub robót poza obiektem za wynagrodzeniem ryczałtowym rekompensuje wykonawcy dodatek doliczany do wartości kosztorysowej robót, wchodzący w skład wynagrodzenia ryczałtowego.

Wynagrodzenie ryczałtowe, które uzgodnione zostaje po wykonaniu obiektu lub robót poza obiektem, nie odpowiada podstawowym założeniom, dla których ta forma wynagrodzenia przyjęta została jako obligatoryjna przy realizacji inwestycji....

...Powyższa zasada znalazła obecnie odzwierciedlenie w treści § 117 zarządzenia Ministra Budownictwa i PMB z 11 II 1970 r. w sprawie ogólnych warunków umowy o realizację inwestycji i o wykonanie remontów budowlanych (M.P. nr 7, poz. 66), stosowanego do umów zawartych po dniu 1 IV 1970 r. ... (8 II 1971 r. BO-14045/70).

Zarządzenie nr 25 Ministra Gospodarki Komunalnej z 13 VIII 1969 r. w sprawie realizacji robót budowlanych przez przedsiębiorstwa budownictwa komunalnego (Dz. Urz. MGK nr 4, poz. 13).

§ 6. Przesunięcie terminu zakończenia remontu w związku z kolejnym rozszerzeniem zakresu rzeczowego robót remontowych może mieć miejsce, gdy rozszerzenie zakresu robót przekracza 10% wartości robót podwyższonej już poprzednimi zmianami. (18 XI 1971 r. II-12358/71).

Uchwała nr 314 R.M. z 8 VIII 1961 r. v) sprawie usprawnienia kooperacji przemysłowej (jedn. tekst M.P. 1969 r. nr 13, poz. 106).

§ 9 ust. 6. Zmiana lub rozwiązanie umowy kooperacyjnej, jeżeli strony nie mogą osiągnąć w tym zakresie porozumienia, może nastąpić w takim samym trybie jak jej zawarcie, a więc przez uzyskanie decyzji jednostki nadrzędnej lub ministra nadzorującego stronę odmawiającą zgody na zmianę lub rozwiązanie umowy.

Z motywów uzasadnienia: ...Przepis § 9 ust. 6 uchwały nr 314 Rady Ministrów z 1961 r. w sprawie usprawnienia kooperacji przemysłowej (M.P. 1969, nr 13, poz. 106) stwierdza jedynie, że każda ze stron może ze względów gospodarczych żądać rozwiązania lub zmiany umowy, a zarazem wskazuje, iż w razie niedojścia do porozumienia stosuje się przepis § 7 ust. 5 pkt. 2 i podkreśla, że jednostronne rozwiązanie umowy przez dostawców jest niedopuszczalne. Przepis § 7 ust. 5 pkt. 2 uchwały w sprawie usprawnienia kooperacji przemysłowej określa tryb, w którym na jednostkę gospodarki społecznej, odmawiającą zawarcia umowy kooperacyjnej, może być nałożony obowiązek zawarcia takiej umowy, wskazując, iż następuje to w drodze decyzji jednostki nadrzędnej strony odmawiającej zawarcia umowy lub w drodze decyzji nadzorującego ją ministra. Odwołanie się do przepisu § 7 ust. 5 pkt. 2 w przepisie § 9 ust. 6 w.w. uchwały, odnoszącym się do sytuacji, w której umowa kooperacyjna jest zawarta, natomiast strony nie mogą osiągnąć porozumienia co do jej rozwiązania lub zmiany, nie może być rozumiany inaczej, jak tylko w ten sposób, że chodzi tu o odpowiednie zastosowanie w takim wypadku trybu przewidzianego przepisem § 7 ust. 5 pkt 2, polegające na uzyskaniu decyzji jednostki nadrzędnej strony odmawiającej zgody na zmianę lub rozwiązanie umowy lub nadzorującego ją ministra, nakładającej na nie obowiązek owej zmiany lub rozwiązania ... (25 VI 1971 r. I-7037/71).

Uchwała nr 114 Rady Ministrów z 30 VI 1960 r. w sprawie koordynacji międzyresortowej (M.P. 1960 r., nr 30, poz. 324).

§ 9. Opracowany przez zjednoczenie wiodące, w oparciu o przepisy dotyczące koordynacji międzyresortowej, bilans produkcji nie zobowiązuje do zawarcia umowy dostawy przedsiębiorstwa produkującego produkty objęte bilansem, jeżeli nie będąc organizacyjnie podporządkowane zjednoczeniu, które sporządziło bilans, nie zaakcep-

towało bilansu, a jego sprzeciw nie był rozpoznany w przewidzianym trybie między resortem zjednoczenia bilansującego a resortem producenta. (8 II 1971 r. BO-8819/70).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 4 X 1958 r. w sprawie zasad i trybu przekazywania w ramach administracji państwowej przedsiębiorstw, instytucji oraz zakładów, nieruchomości i innych obiektów majątkowych (Dz. U. 1970 r., nr 28, poz. 225, jedn. tekst).

§ 5 ust. 1. Jednostka przekazująca w ramach administracji państwowej zakład nie bilansujący samodzielnie nie może domagać się od jednostki przejmującej zapłaty równowartości świadczenia spełnionego na rzecz osoby trzeciej w wykonaniu zobowiązania nie stanowiącego składnika przedmiotu przekazania. (21 IX 1970 r. BO-9047/70).

Ogólne warunki ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej — dec. Ministra Finansów nr BP RMU 361/62 z 20 II 1962 r.

§ 4 ust. 1 pkt. 5. Ograniczenie ogólnymi warunkami ubezpieczeń odpowiedzialności Państwowego Zakładu Ubezpieczeń za szkody rzeczowe spowodowane wadliwym wykonaniem usług nie dotyczy obowiązku wynagrodzenia szkody, która w związku z wykonywaniem usług wyrządzona została osobom trzecim, na rzecz których usługa ta nie była świadczona. (25 IX 1970 r. BO-2600/70).

§ 4 ust. 1 pkt. 5. Zarząd budynków mieszkalnych nie może domagać się od Państwowego Zakładu Ubezpieczeń w ramach ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej pokrycia szkód powstałych w lokalach mieszkalnych wskutek zalania tych lokali wodami opadów atmosferycznych, chyba że szkoda powstała na skutek opadów mających charakter klęski żywiołowej; w tym wypadku jednak PZU odpowiada jedynie za szkody w mieniu najemców lokali, a nie zaś za szkody w samej substancji budynku należącego do ubezpieczającego.

Z motywów uzasadnienia:

...Jak wynika z treści powołanego przez strony w toku sporu oraz w motywach zaskarżonego rewizją orzeczenia, § 4 ogólnych warunków ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przepis ten zawiera szereg ograniczeń odpowiedzialności PZU w ramach polisy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Między innymi zgodnie z ust. 1 pkt. 5 tego paragrafu PZU nie odpowiada za szkody rzeczowe „spowodowane wadą dostarczonych przez ubezpieczającego towarów lub wykonywanych robót jak również wadliwym wykonywaniem usług”. Postanowieniem tym wyłączone zostały z ubezpieczenia przypadki odpowiedzialności majątkowej ubezpieczającego z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania przez niego zobowiązań umownych. Zasada, że ogólne warunki ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej nie uprawniają ubezpieczającego do żądania pokrywania przez PZU skutków odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie swoich zobowiązań kontraktowych, została już wypowiedziana w orzeczeniu zespołu rewizyjnego GKA nr BO-8184/66 z 14 XII 1966 r. opublikowanym w „Przeglądzie Ustawodawstwa Gospodarczego” z 1967 r., nr 3, poz. 552.

...Powodowy ZBM, jako wynajmujący, obowiązany jest w myśl art. 4 prawa lokalowego — na co już wskazała GKA w zaskarżonym rewizją orzeczeniu — wydać najemcy lokal w stanie zdatnym do użytku i utrzymać go w takim stanie przez czas trwania najmu. W ramach więc ciążącego na wynajmującym obowiązku stałego utrzymania lokali w stanie zdatnym do użytku, co równoznaczne jest z prawidłową eksploatacją budynków, powód zobowiązany był m. in. do usuwania śniegu i lodu z dachów i rynien, jeśli zachodziła taka potrzeba, a to zwłaszcza podczas szczególnie zmiennych warunków atmosferycznych zimy 1969/70.

Fakt zalania wielu setek mieszkań w okolicznościach wyżej opisanych uzasadniał przyjęcie, że powód tych ciężących na nim obowiązków należycie nie wypełnił.

Powodowy ZBM za szkody wyżej opisane odpowiada w stosunku do lokatorów z tytułu nienależytego wykonania obowiązków wynikających z umowy najmu i że ta odpowiedzialność majątkowa powoda wyłączona jest z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej na zasadzie § 4 ust. 1 pkt. 5 o.w.u.o.c. ... (16 IV 1971 r. BO-1656/71).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 24 IV 1968 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. nr 15, poz. 89).

§ 16 pkt. 3. Państwowy Zakład Ubezpieczeń nie może uchylić się od odpowiedzialności z ubezpieczeń komunikacyjnych za szkody wyrządzone przez posiadacza lub kierowcę pojazdu mechanicznego, których tożsamości nie ustalono, ale stwierdzone zostało, że szkodę wyrządził pojazd objęty ubezpieczeniem komunikacyjnym i w okolicznościach uzasadniających odpowiedzialność cywilną posiadacza lub kierowcy. (19 X 1971 r. III-9920/71).

*Opracował
Zenon Klafkowski*